

DODAVKY DREVA A OBCHOD S DREVOM NA SLOVENSKU V ROKU 2000–2008 A ICH VÝHLAD DO ROKU 2020

ROMAN SVITOK

ABSTRACT

In Slovakia, wood assortments production, it went since 2005 until 2007 by high influence of windstorms from 2004 and spruce decline as well with high growth of economy. Wood removal, foreign wood trade, they are analyzed from 2005 until 2020.

Key words: wood removal, wood price, wood sale, wood assortments, wood export and import.

1. ÚVOD

Produkcia dreva a jeho spracovanie prešlo od začiatku 90–tych rokov významnými zmenami. V priebehu transformácie producentov dreva a ich spracovateľov sa šlo u drevospracujúceho priemyslu procesom privatizácie a u lesov procesom reprivatizácie, čiže navrátenie lesov pôvodným majiteľom podľa vlastníctva pred rokom 1948. V štátnom vlastníctve zostalo 46 % plochy lesov. Drevospracujúci priemysel bol komplexne sprivatizovaný. Stabilizácia vzťahov trvala až do roku 2000, odkedy možno vidieť výrazný nárast drevospracujúceho priemyslu, jeho stúpajúcu spotrebu dreva z domácich zdrojov. Sledované obdobie 2005–2007, je obdobím po stabilizácii vzťahov v období doteraz najvyššieho ekonomického rastu Slovenskej republiky. Prognóza po rok 2020 už berie do úvahy nastupujúcu finančnú a hospodársku krízu v roku 2008.

2. MATERIÁL A METODIKA PRÁCE

Používajú sa štatistické údaje o produkcii dreva a výrobkov drevospracujúceho priemyslu, ich vývoze a dovoze zo zelených správ, údaje FAO UNECE, Eurostatu, Štatistického úradu ako aj údaje z výkazov ministerstva pôdohospodárstva a ministerstva hospodárstva. Údaje sa získavajú pre obdobie 2000–2007.

3. DODÁVKY DREVA

Dodávky guľatiny(na Slovensku vžitý používaný termín surové drevo) na Slovensku v sledovanom období boli okolo 8 mil. m³ a v roku 2005 až 9, 300 mil. m³. Od roku 2000 dodávky guľatiny do roku 2004 boli na úrovni 6–7 mil. m³ ročne. Zvýšené dodávky v rokoch 2005 a 2006 sú spôsobené rozsiahlou vetrovou kalamitou vo Vysokých a Nizkých Tatrách v novembri 2004. V rokoch 2007 a 2008 nebola rozsiahla vetrová kalamita. Zvýšená ťažba ihličnatého dreva a jeho dodávky sú ovplyvnené v roku 2007 hynutím smrečín. V roku 2008, kedy už v treťom kvartáli dosiahla výška dodávok 7 127 tis. m³ dreva, z čoho bolo 4 758 tis m³ ihličnatého dreva, je možné vidieť vplyv hynutia smrečín, ale zároveň aj o snahu vlastníkov lesa dosiahnuť tržby za drevo na minuloročnej úrovni, pri poklese cien dreva. Pomer ihličnatého a listnatého dreva zostáva vyváž-

žený do roku 2004. Od roku 2005 v dôsledku kalamity v ihličnatých lesoch a hynutia smrečín sa zvyšuje podiel ihličnatého dreva.

Produkcia piliarskej guľatiny má neustále narastajúci trend a to ihličnatej i listnatej. V posledných troch rokoch 2005–2007 sa výrazne zlepšuje podiel listnatej piliarskej guľatiny z celkových dodávok dreva a je najlepší od roku 1990 avšak tento výsledok je čiastočne ovplyvnený aj evidenciou vykazovania predaja dreva

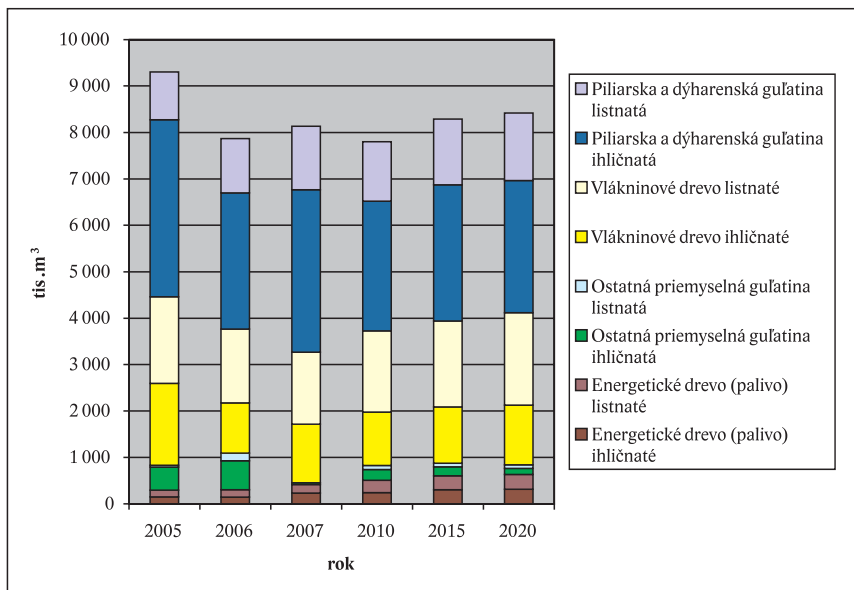
Produkcia vlákninového dreva sa pohybuje od roku 1995 v rozpätí 2700 – 3200 tis.m³ okrem dreva z kalamity v rokoch 2005–2006

Podiel dodávok palivového dreva zostáva na relatívne veľmi nízkej úrovni. Je to dôsledok schopnosti domáceho drevospracujúceho priemyslu využiť drevo na výroby ako i exportu dreva, keď sa priemyselná guľatina predáva za vyššiu cenu ako palivové drevo..

Dodávky dýharenskej guľatiny sa na Slovensku neustále znižujú v dôsledku zániku kapacít drevospracujúceho priemyslu na výrobu dýh, zvýšených požiadaviek na kvalitu dreva udávanú normami a ich dôsledné dodržiavanie . Celkové zastúpenie tohto sortimentu tiež ovplyvňuje výskyt náhodných ťažieb. Produkcia tohto najdrahšieho sortimentu je poddimenzovaná vzhľadom na kvalitu dreva v slovenských lesoch okrem dreviny dub, kde sa využíva kvalitatívny potenciál slovenských lesov.

Ostatná priemyselná guľatina sa po znížení jej produkcie koncom storočia znovu dostáva na podobnú úroveň ako na začiatku 90–tych rokov.

Obrázok 1 Dodávky dreva na Slovensku a ich výhľad do roku 2020

Pramen: Štvrťročné výkazy o dodávkach dreva v lesníctve Les D (MP SR), Údaje MH, Štatistický úrad, Eurostat, FAO UNECE, NLC Zvolen

VÝHLAD DODÁVOK DREVA DO ROKU 2020

Dodávky dreva sa odvodili z výhľadu jeho ťažby zníženej o manipulačné straty, zvyšky po ťažbe a odpad, ktoré predstavujú 3,5–5,5 % z hrubiny.

Z hľadiska vývoja dodávok dreva je potrebné predpokladať v budúcich dvoch rokoch zníženie dodávok dreva na domáci i zahraničný trh. Sice v roku 2008 ešte dochádza k zvýšeným dodávkam dreva ako snaha majiteľov a obhospodarovateľov lesa dosiahnuť prijateľný hospodársky výsledok pri znížených cenách dreva, ale nastupujúca finančná a hospodárska celosvetová kríza sa dotkne aj slovenského lesnícko–drevárskeho reťazca a dôjde k miernemu zníženiu produkcie guľatiny.

Vzhľadom na vývoj ťažbových technológií postupné znižovania odpadu a zvyškov po ťažbe, ktoré zostávajú nevyužitú, budú prechádzať do výroby drevných štiepok ako energetického dreva.

V dodávkach guľatiny (surového dreva) sa predpokladá nárast, vzhľadom na vývoj ťažbových možností a to až na takmer 8 400 tis. m³ v roku 2020. Rozdiel je v náraste dodávok ihličnatého a listnatého dreva. Zatiaľ čo dodávky ihličnatej guľatiny zostávajú na úrovni okolo 4 400 tis. m³ počas celého obdobia, nárast celkových dodávok guľatiny zapríčini nárast dodávok listnatej guľatiny z približne 3 300 tis. na 3 700 tis. m³.

Zlepšenie kvalitatívneho zhodnotenia dreva bude vo zvýšení produkcie piliarskej a dýharskej guľatiny v množstve a percentuálnom podiele, t. j. dreva predávaného za najvyššiu cenu, umožňujúceho ďalej zvyšovať pridanú hodnotu a tvoriť zamestnanosť. Predpokladá sa jej kontinuálny nárast až na 4 300 tis. m³ v roku 2020. Tento nárast je spôsobený predovšetkým v listnatom dreve, v ihličnatom zostáva oscilovať na hodnote okolo 2 900 tis m³. Zároveň sa predpokladá zmena štruktúry týchto sortimentov, a to v postupnom zvyšovaní podielu dýharských sortimentov a prechode technológií drevospracujúceho priemyslu vo využívaní tenšieho dreva na piliarsky sortiment. Je to odôvodnené vyšším zhodnotením dreva vo finálnych produktoch, ako je nábytok vyššej kvality a zvyšujúca sa výstavba rodinných domov a bytov na Slovensku po roku 2010, ako aj zväčšenie frekvencie obmeny nábytku.

Dodávky vláknovinového dreva, aj keď zostáva percentuálne z celkových dodávok na približne rovnakej úrovni počas celého obdobia, sa v dôsledku vyšších ťažieb budú zvyšovať. Nárast spôsobí listnatá vlákna, a to až na takmer 2 000 tis m³ v roku 2020. Očakáva sa, že dôjde k zmene vo využití tohto sortimentu v drevospracujúcom priemysle. Využívanie vlákny v celulózo–papierenskom priemysle sa predpokladá počas celého obdobia na úrovni 2 200 – 2 400 tis. m³. Nárast bude v spracovaní tohto sortimentu na drevotrieskové dosky, ktoré sú významným prvkom pri výrobe nábytku a pri konštrukcii drevostavieb na ich báze.

Predpokladá sa postupné znižovanie produkcie ostatnej guľatiny, ktorú tvoria žrde, žrdky, stĺpy a banské výrezy, vzhľadom na očakávaný útlm banskej činnosti s inováciou jej postupov a využívanie modernejších technológií v stavebníctve a telekomunikáciách.

Produkcia energetického dreva z hrubiny predpokladá postupný nárast tohto sortimentu, pričom budú dodávky palivového dreva narastať len v dôsledku zvýšených ťažieb, a ich podiel na celkových dodávkach sa mierne zníži. Nárast produkcie energetického dreva sa zabezpečí nárastom produkcie lesných štiepok zo zvyškov po ťažbe. Ďalšou významnou zložkou dodávok energetického dreva bude nehrubie, spracovávané na energetickú štiepku.

Dodávky sortimentov dreva, ich množstvo a zloženie ovplyvňuje:

- Výška ťažieb – pomer obnovných a výchovných ťažieb, ako aj zastúpenie náhodných ťažieb a podiel ihličnatého a listnatého dreva
- Dopyt a ponuka sortimentov dreva na svetových trhoch

- Domáce kapacity na spracovanie dreva a sekundárne kapacity okolitých krajín
- Vývoj domácej ekonomiky a kúpyschopnosť obyvateľstva
- Cena energie a potreba dreva na energetické účely
- Vývoj globálnej ekonomiky, energetické, finančné, hospodárske a iné svetové krízy

OBMEDZENIA A PREKÁŽKY

Uvádzané hodnoty o výške dodávok sortimentov dreva sú strednými odhadovanými hodnotami. V realite sa môžu líšiť v rozpätí -20% – $+30\%$ a to v mínusových hodnotách vplyvom hospodárskych, energetických a finančných kríz. Je treba reálne uvažovať minimálne aspoň s jednou z uvedených kríz v najbližších 17 rokoch, ktorá dočasne negatívne ovplyvní výrobu sortimentov dreva a prídje k 1–2 ročnému zníženiu dodávok dreva o 10–20 % oproti predpokladanému. V plusových hodnotách zvýšenie dodávok dreva je potrebné počítať v dôsledku výskytu veľkých prírodných katastrof, pričom by mohlo dôjsť k jednej – dvom výraznejším prírodným katastrofám do roku 2020, ktoré na 1–2 roky ovplyvnia zvýšenie dodávok sortimentov dreva o 30 %.

V prípade výrazného ekonomického rastu a dopytu po dreve možno predpokladať zvýšené dodávky dreva v rozpätí 10–20 % počas približne 2–4 rokov.

NÁSTROJE NA REALIZÁCIU

Certifikácia lesov pre poskytovanie certifikovaného dreva ako ľahšie obchodovateľného tovaru na trhu či už domácom alebo zahraničnom.

Potreba prispôbiť výšku ťažieb v komerčných lesoch ekonomickému prínosu z vyťaženého dreva omnoho flexibilnejšie, než umožňujú terajšie desaťročné LHP, predovšetkým u menších vlastníkoch lesa.

Zmena rubného veku porastov podľa dosiahnutej kvality a dimenzií dreva s ohľadom na celkový ekonomický prínos pri zachovaní trvalo udržateľného obhospodarovania lesa a nielen s ohľadom na objemové množstvo vyprodukovaného dreva.

Dobudovanie drevospracujúceho priemyslu predovšetkým pre oblasť spracovania najkvalitnejšieho dreva produkovaného slovenskými lesmi, ako aj v oblastiach doteraz vyvázaného dreva zo Slovenska a tým zníženie vývozu dreva a tvorba pridanej hodnoty na domácu surovinu

Prúžnejší marketing na predaj doma ťažko odbytovateľného dreva pre zahraničie v prípade zlyhania domáceho trhu a nedostatočných domácich kapacít na ich spracovanie.

Zmeny v legislatíve (zákon o ochrane prírody) pre umožnenie pružnejšieho reagovania producentov sortimentov dreva na požiadavky trhu.

VÝVOJ TRŽIEB A CIEN ZA DREVO

Tržby za drevo na Slovensku neustále rastú. Zo 7 100 mil. Sk v roku 2000 na 12 200 mil. Sk v roku 2007. Je to spôsobené predovšetkým zvýšenou ťažbou dreva, ale čiastočne aj rastom cien, hoci výška cien je za jednotlivé roky dosť rozkolísaná. V roku 2008 dochádza k poklesu cien dreva.

Tabuľka 1

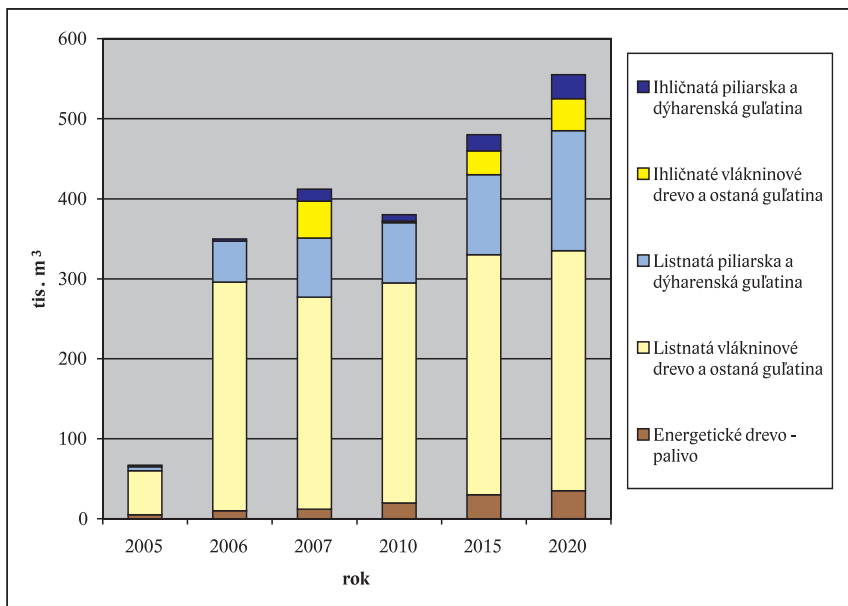
Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Dodávky dreva v tis. m ³	6 163	5 788	5 782	6 355	7 240	9 302	7 869	8 131
Tržby za drevo v mil. Sk	7 104	7 567	7 748	8 355	9 468	11 355	10 980	12 195
Priemerná cena za m ³ dreva	1153	1307	1340	1315	1308	1221	1395	1500

Prameň: Štvrtročné výkazy o dodávkach dreva v lesníctve Les D (MP SR), Zelené správy, NLC Zvolen

4. IMPORT DREVA

Import guľatiny a paliva je vzhľadom na produkciu dreva na Slovensku len v malých množstvách. V čase recesie drevospracujúceho priemyslu začiatkom 90-tých rokov bol zanedbateľný, od roku 2000 sa pohyboval na úrovni okolo 140 tis. m³. Od roku 2002 v súvislosti s oživením drevospracujúceho priemyslu nastáva aj zvyšovanie importu dreva až na úroveň 350 – 400 tis. m³ ročne, okrem roku 2005 vplyvom zvýšených domácich dodávok v dôsledku kalamity. Dováža sa predovšetkým listnatá priemyselná guľatina.

Obrázok 2 Import dreva na Slovensko a jeho výhľad do roku 2020

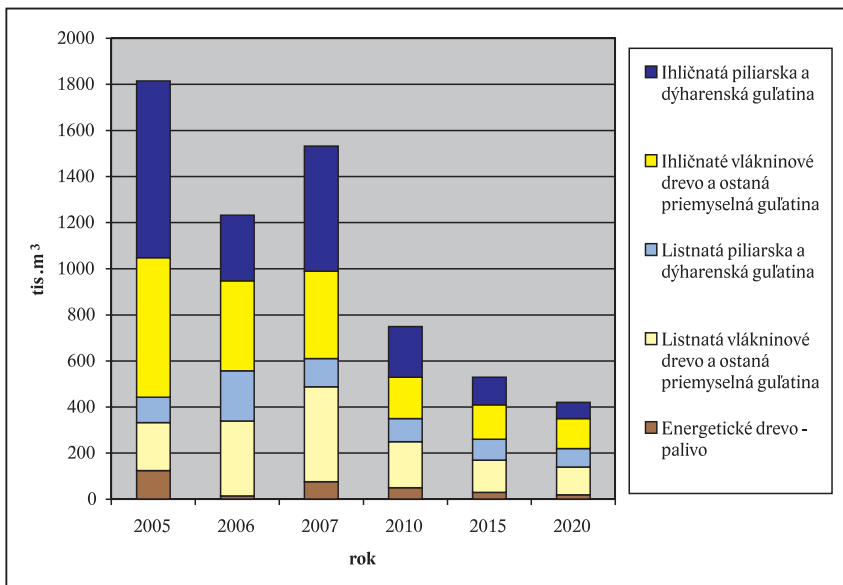
Prameň: Štatistický úrad, Eurostat, FAO UNECE, NLC Zvolen

V dovoze guľatiny a paliva sa predpokladá postupný nárast, avšak s ohľadom na produkciu dreva na Slovensku a reálne možnosti získania dreva v zahraničí, treba s hornou hranicou dovozu dreva uvažovať na úrovni okolo 500 až 600 tis. m³. V najbližších rokoch, vzhľadom na nastupujúcu krízu sa predpokladá pokles dovozu dreva

5. EXPORT DREVA

Export guľatiny ako predaj dreva s najnižšou pridanou hodnotou postupne stúpal od roku 1993 z 363 tis. m³ až na svoje maximum 1828 tis. m³ v roku 2001. Potom klesol na úroveň okolo 1 200 tis. m³ okrem roku najväčšieho spracovania kalamity 2005. V roku 2007 znovu začal narastať vývoz dreva.

Obrázok 3 Export dreva zo Slovenska a jeho výhľad do roku 2020

Prameň: Štatistický úrad, Eurostat, FAO UNECE, NLC Zvolen

S ohľadom na možnosti domáceho drevospracujúceho priemyslu sa predpokladá postupné znižovanie vývozu dreva z terajších 1530 tis. m³. do roku 2020 na približne 400 tis. m³. Predpokladaný skok v znížení vývozu dreva v roku 2010 bude viac spôsobený krízou než vývojom domáceho drevospracujúceho priemyslu. Výhľadovo po roku 2020 treba počítať s určitým vývozom dreva zo Slovenska, ale na relatívne nízkej úrovni okolo 200 tis. m³ ročne, čo je približne 2-3 %.

6. DOVOZ A VÝVOZ DREVA

V dovoze guľatiny a paliva sa predpokladá postupný nárast, avšak s ohľadom na produkciu dreva na Slovensku a reálne možnosti získania dreva v zahraničí, treba s hornou hranicou dovozu dreva uvažovať na úrovni okolo 500 až 600 tis. m³.

S ohľadom na možnosti domáceho drevospracujúceho priemyslu sa predpokladá postupné znižovanie vývozu dreva z terajších 1530 tis. m³. do roku 2020 na približne 400 tis. m³. Výhľadovo po roku 2020 treba počítať s určitým vývozom dreva zo Slovenska, ale na relatívne nízkej úrovni okolo 200 tis. m³ ročne, čo je približne 2-3 %.

7. DISKUSIA A ZÁVER

Výroba sortimentov dreva, jeho dodávky a spracovanie sú na Slovensku prepojené segmenty lesného hospodárstva a drevospracujúceho priemyslu. Reštrukturalizácia drevospracujúceho priemyslu ako i navrátenie vlastníctva lesov pôvodným majiteľom sa po počiatočných ťažkostiach pozitívne prejavuje na lesnom hospodárstve i drevospracujúcom priemysle. Pozitívne sa prejavuje aj vstup Slovenska do EU a naštartovanie slovenskej ekonomiky. V posledných štyroch rokoch je najvyššia spotreba, produkcia ale i zahraničný obchod a to ako export tak aj import. Produkcia drevospracujúceho priemyslu je v roku 2007 štvornásobná v porovnaní s rokom 1993, pričom lesné hospodárstvo zvýšilo produkciu guľatiny len o tretinu. Aj keď sú tu výrazné pozitíva, je potrebné zvýšiť domácu spotrebu guľatiny na úroveň blízku jej produkcii a produkciu drevospracujúceho priemyslu orientovať na finalizáciu výrobkov a znížiť vývoz reziva.

Do roku 2007 sa v oblasti produkcie a spracovania dreva prejavovali pozitívne aspekty integrácie Slovenska do EU a vplyv svetového ekonomického rastu. Existujú tu však aj riziká, zrejme dočasné, ako je hypotekárna kríza v USA, ňou vyvolaná celosvetová finančná kríza a nastupujúca hospodárska kríza dotikajúca sa lesnícko–drevárskeho reťazca predovšetkým spôsobená menšia spotreba dreva v USA a zvýšený vývoz výrobkov drevospracujúceho priemyslu USA do Európy pri slabnom kurze doláru. Obdobne je to s neustále narastajúcou spotrebou guľatiny v Číne a nárastom produktov jej drevospracujúceho priemyslu, ktoré po poklese odbytu v USA začnú zrejme hľadať väčšie uplatnenie na európskych trhoch. Podľa prof. Eastina (FAO Rím 2008) sa znížená spotreba dreva v USA v roku 2009 ešte prehĺbi a v roku 2010 by mala už stúpnuť na úroveň 2008. Pretože krízy z USA sa do EU prenášajú s oneskorením a pretrvávajú potom dlhšie, je potrebné očakávať na najbližšie dva tri roky na Slovensku zníženú produkciu drevospracujúceho priemyslu a znížený dopyt po sortimentoch dreva pre drevospracujúci priemysel v porovnaní s rokom 2008.

Samostatnou kapitolou zostane vplyv rastu cien energií a to v dvoch aspektoch. Tlak na náklady na ťažbu dreva v lesnom hospodárstve a spracovanie dreva v drevospracujúcom priemysle a na druhej strane zvýšený dopyt po dreve, ako energetickom zdroji. Avšak v období krízy, pre znížený dopyt po rope klesá aj jej cena a od toho sa potom odvíja aj znížená cena energetického dreva.

Napriek všetkým možným rizikám je potrebné vidieť možnosti drevospracujúceho priemyslu ako perspektívnu výrobu založenú na spracovaní domácej suroviny.

8. LITERATÚRA

1. COLLECTIVE, 2007: State of the World's Forests 2007, FAO Rome, ISBN 978-92-5-105586-1, 144p.
2. COLLECTIVE, 2008: FAOSTAT, Forestry Data 1961-2006, FAO statistical databases, Complimentary copy, CD.
3. COLLECTIVE, 2008: Forest products, FAO yearbook 2002-2006, Rome, ISBN 978-92-5-005973-0, 243p.
4. COLLECTIVE, 2007: Forestry statistics, 2007 edition, Eurostat EC, Belgium, ISBN 92-79-02956-8, 97p.
5. KEENAN, R. ET ALL, 2006: Global Forest Resources Assessment 2005, Progress towards sustainable forest management, FAO Rome, ISBN 92-5-105481-9, 320 p.

6. MORAVČÍK, A KOL., 2007: Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike – Zelená správa, Bratislava , ISBN–978–80–8093–018–9, 164s.
7. PEPKE, E. ET ALL, 2008: Forest Products Annual Market Review 2007–2008, Geneva Timber and Forest Study Paper 23, United Nations New York and Geneva, ISBN 978–92–1–16990–4, 153 p.
8. SVITOK, R., 2008: Výroba sortimentov surového dreva, jeho spracovanie v SR. In: Recenzovaný zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie pri príležitosti 110 výročia lesníckeho výskumného ústavu, s. 188–194
9. MARKET REPORT 2008, Slovak republic, In: 65 UN ECE session of Timber committee, Rome, <http://www.unece.org/trade/timber/mis/market/market–66/slovak.pdf>, 8p.

Adresa autora:

Ing. Roman Svitok, CSc
Odbor lesníckej stratégie, politiky a ekonomiky
Lesnícky výskumný ústav
Národné lesnícke centrum Zvolen
T. G. Masaryka 22
Zvolen 960 92
Slovenská republika
E–mail: svitok@nlcsk.org